

•Nr: 34 (5) • 6.4.1988

•The Kurdish Newspaper

KURDISTAN PRESS

ROJNAMEYA 15 ROJÎN • 15 GÜNLÜK GAZETE

PRICE
BİHA • FİYATI
2.5 DM
10 Skr
3 G
2.5 Sfr
1 £
150

•Tel; [46] Ø8-29 83 32

•Telex; 131 42

•Telefax; Ø8-29 50 56

Zehirlenen kent HALEPÇE

Bajarê ku hatiye jehrkirin HELEBÇE

ZEHİRLLENEN KENT HALEPÇE!

Dünya, körpe çocuklarına sınıksız sarılmış vaziyette sokak ortasında boyu boyuna uzanmış babaları, birbirlerine sarılmış kardeşleri ve gene bebelerinin üstüne kapanmış anaları seyrediyor. Televizyonlar bu dehşet verici sahneleri ardarda gösteriyorlar. Basının birinci sayfaları sokaklara serilmiş insan cesetleri ile dolu... Bunlar, Irak Baas rejiminin zehirli gaz bombaları ile imha ettiği Güney Kürdistan'ın Halepçe ilçesi sakinleri.. Savunmasız, sivil halk! Çocuklar, yaşlılar, hastalar, sakatlar... Bir ilçenin tümü...

Halepçe'de 5 bin insan katledildi. Katliamdan bir kaç gün sonra ilçeye girebilen ve hala kaldırılmamış cesetleri görüntüleyen gazete ve televizyon muhabirleri jenosidi bu görüntülerle dünyaya duyurdular. Irak devleti ise, dünyanın gözüne baka baka, kimyasal silahları kullandığını ve bundan böyle de kullanacağını belirtmekten geri durmadı. Irak, bu silahları İran saldırılarına karşı kullandığını iddia ediyor. Ama, saldırıların Kurtarılmış Kürdistan topraklarındaki sivil halka yönelik olduğu binlerce, onbinlerce film ile kanıtlandı... Halepçe, en az ikinci bir Hiroşima kadar insanlığın hafızasında yer edecek korkunç ve dehşet verici bir toplu katliamın simgesidir şimdi!

Halepçe'deki insan kırımını tesbit etmeye çalışan siyasi güçler ölü sayısının 7 bine vardığını belirtiyorlar. Bombardımanlarda canını kurtarmak amacıyla bölgeyi terk eden binlerce kişinin henüz Halepçe'ye dönmemiş olmaları da kesin rakamlara varmayı zorlaştırıyor.

Bölgede ve İran hastanelerinde 15 binin üzerinde yaralı olduğu da çeşitli kaynakların verdikleri haberler arasında.

Bilindiği gibi, Halepçe'yi Irak Ordusu geri çekilirken bombaladı. Halepçe şimdi Kürt gerillalarının elinde.

★

BAAS'IN KATLIAMLARI

Baas rejimi 1974'te Kalediz'da, 1985'te 52'si çocuk 150 sivilin katledildiği Zewe'de, 15 Nisan 1987'de başlatıp, 1987 Haziran'ına kadar aralıksız olarak devam ettirdiği ve zehirli gazların yoğun olarak kullanıldığı Şeyhwasan ve Melekan'da savunmasız sivil Kürt halkına karşı toplu katliamlar yaptı.

Bu katliamlarda İran askeri mevzileri hedef seçilmedi. Çok açık biçimde Peşmergenin egemenlik alanları içinde kalan sivil yerleşme merkezleri hedef seçildi. Baas doğrudan doğruya Kürt halkına karşı jenosid eylemleri planladı ve bunu barbarca sürdürdü..

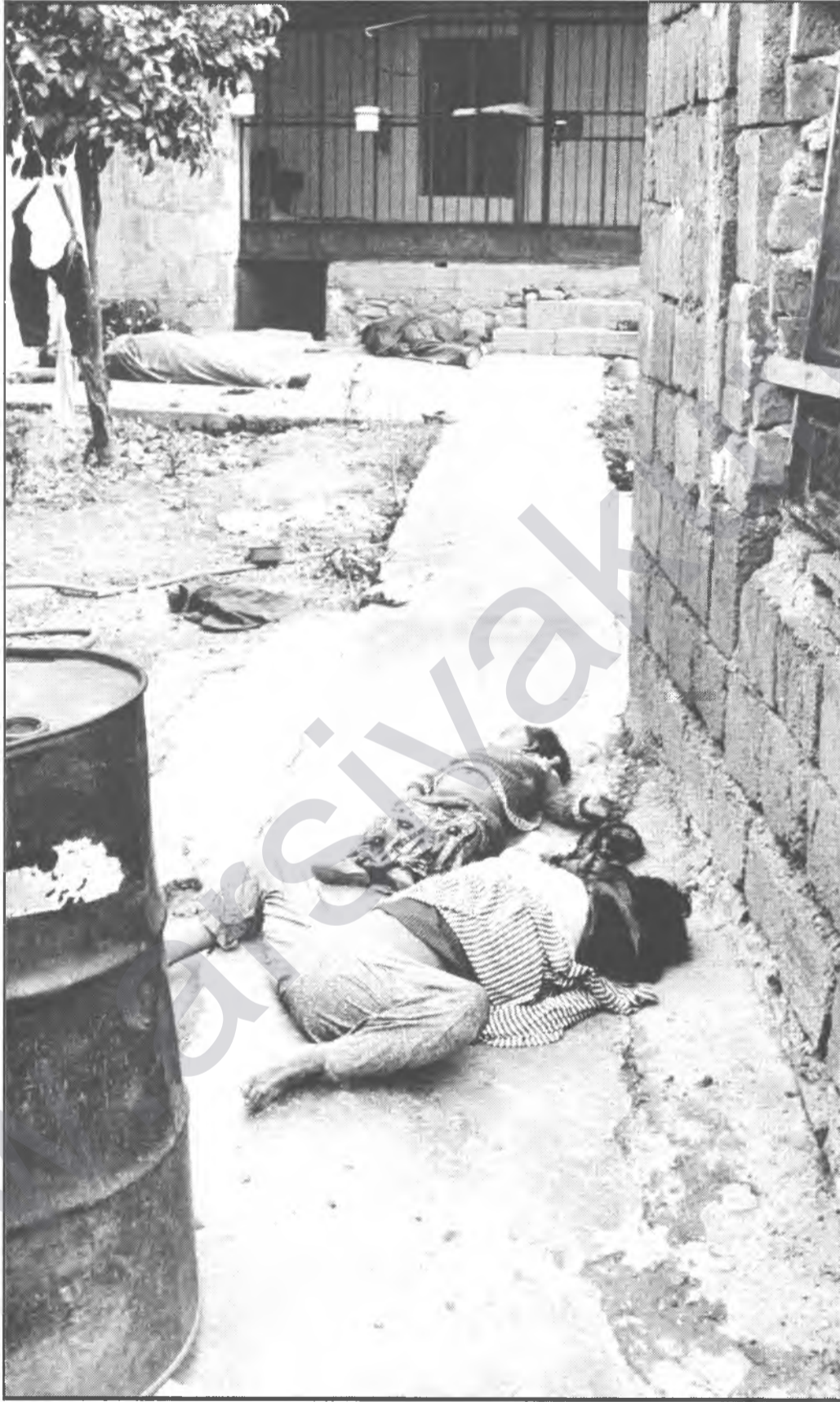
Baas, Halepçe jenosidinin gerçekleştirildiği günlerde Sergelu, Bergelu ve Yaxsemer'e yapılan saldırılarda da kimyasal silahlar kullandı. Buralar kurtarılmış Kürdistan toprakları idi. Ve İran askeri mevzileri ile bağlantıları yoktu.

Son olarak büyük bir askeri güçle saldırılan Karadağ ise Kürdistan'ın iç bölgesi sayılır. Irak-İran savaşının askeri cephesinden uzakta bulunan Karadağ'da da Irak'ın İran askerlerini bombaladığı iddia edilemez.

BAAS, egemenlik kuramadığı ve her gün biraz daha geriye püskürtüldüğü Kürdistan'ı hedef seçmiş durumdadır ve BAAS, doğrudan doğruya Kürt halkına karşı bir imha savaşı sürdürmektedir.

Kaldı ki, Irak, Kürtlere karşı kullandığı gibi İran'a karşı böyle pervasızca kimyasal silah kullanamaz! Kullanırsa hesabının sorulacağını bilir. Eğer İran'ın bir kentine füze atarsa, cevap alacağını bilir. Fakat elinde gerilla silahlarından başka bir savunma aracı olmayan peşmerge güçlerine karşı her türlü silahı kullanmakla kalmaz; silahsız-savunmasız Kürt halkına karşı soykırım eylemlerini bütün pervasızlığı ile sürdürür.

Başını Saddam celladının çektiği kanlı BAAS diktatörlüğünün gerçekleştirdiği insanlık suçlarından sonuncusu olan Ha-

Irak'ın saldırısından sonra Halepçe ilçesinde bir evin avlusu!!!

Foto: Stefan Hjertén

- Irak, savunmasız sivil Kürt halkına karşı acımasız bir soykırım savaşı sürdürüyor!
- Halepçe'de kimyevi gazlarla imha edilenlerin sayısı 7 bine yaklaşıyor!
- Yaralıların bir bölümü tedavi edilmek üzere Avrupa'ya getirilmeye başlandı.
- YNK Genel Sekreteri Talabani, katliamdan sonra Özal'ın Bağdat'ı ziyaretini sert bir dille eleştirdi.

lepçe jenosidi sömürge Kürt halkına dostlarını ve düşmanlarını tanımak için bir fırsat daha verdi.

Örneğin, dünya bu insanlık suçunu teşhir eder, her tarafta protesto gösterileri yapılırken, TC Başbakanı Turgut Özal, Irak'ı ziyaret etti. Özal, 5 bin insanın vahşice katledildiği Halepçe'yi ağzına bile almadı..

Halepçe Jenosidine karşı Kürtler, yaşadıkları bütün dünya ülkelerinde protesto gösterileri düzenlediler. Bu eylemler yetersiz de olsa uluslararası kamuoyunun oluşmasını ve uluslararası kamuoyunun yer yer tepkilerini dile getirmesini sağladı.

Kürtler, İngiltere, Federal Almanya, Fransa, Yuna-

nistan, İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda, ABD, Belçika, Avusturya ve diğer ülkelerde, yığmsal eylemlerle Irak'ı lanetlediler. Dünya televizyonları ve basın bu eylemlere geniş yer verdi. Uluslararası düzeyde cılız da olsa Irak'ı mahkum ve teşhir eden tavırlar alındı.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Irak'ı jenosid'den dolayı kınadı. İngiltere Dışişleri Bakanı Irak büyükelçisini makamına çağırarak uyardı. Federal Almanya'nın Darmstadt savcılığı Irak'a kimyasal silah maddesi satan iki firma hakkında soruşturma açtı. Bir grup Kürt İsveç Başbakanı Ingvar Carlsson'u ziyaret ederek, Irak'ın uygulamalarına karşı sessiz kalmamaları talebinde bulundu. Bir çok ülke parlamenterleri ve politik partileri jenosidi kınadı.

Halepçe jenosidi karşısında dünyanın dikkatini çeken çok önemli bir tavır ise sosyalist blokun tavrı oldu. Sosyalist blok, konu ile ilgili herhangi bir belirleme yapmadı!?

Kürt sorununun başlıbaşına bir sorun olarak tartışıldığı Türkiye'den ise -Siyasi partiler, demokratik kuruluşlar vb.- beklenildiği üzere ses çıkmadı.

SON SALDIRI MERKEZİ KARADAĞ

Irak, peşmerge güçlerinin denetiminde bulunan Karadağ bölgesine karşı yaptığı geniş çaplı saldırılarda 26 ila 31 Mart günleri sürekli olarak kimyasal silahlar kullandı. Saldırıları, yüzlerce sivilin ölümüne ve binlercesinin yaralanmasına yol açtı.

Süleymaniye ilinin güney batısındaki Karadağ bölgesi geçen yıllar içinde peşmerge güçleri tarafından kurtarılmış, uzun bir dönemden beri peşmerge güçlerinin denetimi altında bulunmaktaydı.

Halepçe jenosidinin henüz kanları kurumadan, Irak, bu kez de İran - Irak savaş cephesinden uzakta bulunan Karadağ'da peşmerge güçlerinin etkinliğini kırmak için kimyasal silahlar kullandı.

25 Mart günü başlayan ve 18 askeri birlik ile beraber 20 cağs birliğinin katıldığı Irak saldırısı peşmerge güçlerinin direnişi ile karşılaşıncı, savaş uçakları daha önceleri de bir çok kez uyguladıkları gibi bölge köylerini zehirli gazlarla bombalamaya başladı. 26 - 27 Mart günleri yapılan bombardımanlar sonucu Karadağ ilçesi Melekar, Sevşinan, Caferan köylerinde 64 kişi yaşamını yitirirken, 210 kişi de yaralandı.

Bu saldırılar ile de peşmerge güçlerinin direnişini kıramayan Irak savaş uçakları bu kez de 28 - 31 Mart günleri Karadağ çevresindeki *Belka, Dukan, Vuryan, Sole, Xirukan, Banimor, Kalaga, Peytul, Rabat, Jala, Dereje, Deruyan, Darbera, Dolan ve Kazankaya* köylerini bombalayarak, yüzlerce sivilin ölümüne ve binlercesinin yaralanmasına yol açtı.

Kimyasal silahların yarattığı öldürücü etkiden korunmak için binlerce sivil köylerini terketmek zorunda kaldı. Irak, 1 Nisan günü yaptığı açıklamada, bölgeyi denetim altına aldığı belirtilirken, Alandaki etkin siyasi ve askeri güçler olan YNK ve KDP; peşmerge güçlerinin halen direnişi sürdürdüklerini açıkladılar.

Konuyla ilgili İngiltere'de görüşlerine baş vurduğumuz YNK Genel Sekreteri Celal Talabani: "Irak'ın açıklaması yalandır. Irak sadece Karadağ kasabası ve çevresindeki üç köyü ele geçirebilmiştir. Karadağ bölgesinin büyük bölümü peşmerge güçlerinin denetimindedir. Irak 18 askeri ve 20 cağs birliğinden (liva) oluşan saldırı güçleri ile, peşmerge direnişini kıramamıştır. YNK, KDP ve diğer siyasi güçlere bağlı peşmerge birlikleri devam eden saldırıya karşı halen kahramanca direnmektedirler. Irak yalan açıklamalarda bulunuyor. Bölgenin en stratejik noktası olan Segirme dağı peşmergenin denetimindedir." dedi.

Talabani ayrıca, gönderdiği bir telgraf ile, Özal'ın Bağdat'ı ziyaretini protesto etti. Telgrafta özetle şu ifadeler yer verildi: "Halepçe'de döktüğü Kürt kanı henüz ellerinde kurumayan Saddam ve onun rejimi bütün dünyada protesto edilirken, yaptığınız ziyaret Kürdüyle, Türküyle, Türkiye halklarının çıkarlarına ters düşen bir eylemdir."

Gazetemiz baskıya girdiği günlerde Avrupa'nın çeşitli yerlerinde protesto gösterileri boyutlanarak devam ediyordu.

ANK • Stockholm

STEFAN HJERTËN: "BÜYÜK VAHŞET!"

Jenosid hareketinden sonra Halepçe'ye ilk giren gazetecilerden biri olan Stefan Hjertén; "Şehrin sokakları cesetlerle doluydu! Büyük vahşet!" Foto: ANK

Halepçe Katliamı tarih sayfasına kara bir gün olarak geçti, fakat hala gözler bu ölü şehrin üzerinde dolaşiyor.

Daha kısa bir dönem öncesine kadar 70.000'e yakın insanın cıvıl-cıvıl bu şehirde, şu an canlı bir tek varlığa, içilebilecek bir damla suya, bir meyve ya da sebze kırtısına rastlamak mümkün değil. Şehir tamamıyla ölü; bir kaç gazeteci, FN mensupları, İran temsilcileri ve inceleme - araştırmayla görevli yetkililer dışında hiç bir hareketlilik yok.

Stefan Hjertén, İsveçli bir gazeteci. Kürt sorununu yakından takip ediyor ve genel olarak bölgenin politik durumu hakkında geniş bir bilgiye sahip. Deyim yerindeyse, Kürt sorununda, İsveç basının uzmanlarından biri. S. Hjertén, 10 yıldan beri İsveç'in en büyük ve merkezi ajansı olan TT (Tidningernas Telegrambyra) nin, Dışhaberler bölümünde görevli olarak çalışıyor. Defalarca Irak, İran, Suriye ve Lübnan'a ziyaretlerde bulunmuş ve Kürt sorununu yerinde inceleme olanağını elde etmiş biri.

Halepçe jenosidinden sonra, İsveç'ten alana giden ilk ve tek İsveçli gazeteci olan Stefan Hjertén ile, TT Stockholm Merkez Büro'sunda görüştük:

muhabiri, David Hors da bulunuyordu. Halepçe'ye helikopterle 22 Mart'ta vardık. Alanda, FN mensupları, İtalyan gazeteciler ve diğer dergi ve gazetelerin muhabirleri de vardı. İlk manzara beni derinden etkiledi.

İran bölgede gaz maskeleri dağıtmıştı. Ama ölenlerin hiç birinde gaz maskesi yoktu. Oyle görünüyor ki, zehir saçan bombalardan kurtulma inancıyla, halk panik içinde evlerine kaçmış, kapılarını kilitlemiş ve kurutulacaklarını hesap etmişler. Ama, yayılan zehirli gaz hiç birinin kurtulmasına imkan tanımamıştı.

Halepçe'deki manzarayı ifade etmek çok zor. Korkunçtu....

Halepçe jenosidini İran-İrak savaşının bir uzantısı olarak mı yoksa Irak'ın Kürtlere karşı bir uygulaması olarak mı değerlendirmek gerekir?

Sanyorum olayın oluşumundaki ana etken

Sayın Stefan Hjertén, bu korkunç katliamı yerinde inceleyen ilk ve tek İsveçli bir gazeteci olarak, Halepçe izlenimlerinizi anlatır mısınız?

Tek kelimeyle büyük bir vahşetti! Halepçe'de korkunç bir savaş alanı görüntüsü vardı. Her taraf cesetlerle doluydu. Çocuklar, kadınlar sanki ölmemiş gibi, avlularda, masalarının başında, çocuklar ellerinde oyuncakları ile, sessizce derin bir uykuya dalmış gibiydiler.

Cesetlerin çoğu biz gidene kadar gömülmüştü. Sayabildiğim kadarıyla ben 300'e yakın cesetle karşılaştım. Görüntü gerçekten korkunçtu. Ama, duygularla hareket etmeden, ve hızlı bir şekilde olayı belgelemek gerekiyordu.

Bilindiği üzere, Halepçe'de meydana gelen olaya İran aşırı bir önem verdi. Olay 16 - 17 Mart tarihlerinde gerçekleştirilmişti. İran elçiliği aynı gün büromuzu arayıp olayla ilgili geniş bilgiler vererek, gazetecileri alana davet ettiklerini açıkladılar. Bunun üzerine, TT adına ben Halepçe'ye uçtum. Aynı uçakta diğer ülkelerden gelen gazeteciler de vardı. Örneğin bunların içinde, The Guardian ünlü

şu:

Halepçe, Derbendihan gölüne 15 km. uzaklıkta bir yerleşim merkezi. Hemen yukarısında ve İran sınırına oldukça yakın Hurmal şehri var.

İrak için stratejik öneme sahip bu iki yerleşim merkezinin de Süleymaniye'ye bağlantısı, Derbendihan gölünün güneyinden geçen tek ana karayolu ile sağlanıyor.

Verilen bilgilere göre, 15 Mart günü İran askeri birlikleri, Halepçe'yi geçerek, geceleyin botlarla Derbendihan gölünün güneyine çıkmaya başladılar. Halk panik ediyor ve Süleymaniye karayolunu tutuyorlar. Tüm iletişim araçları kesiliyor ve bölge ile Irak'ın ilişkisi kopartılıyor. Öte yandan İran pasdarlarının yolu tutmasıyla bölgede egemen olan peşmerge birlikleri her iki il merkezini de ele geçirme için saldırıya geçiyor. Irak yönetimi Halepçe'de 4000 asker bulunduruyormuş.

Bunların içinde 25 yüksek rütbeli kurmay da var. Bu nedenle bölge Irak için çok önemli. Yukarıda saydığım gelişmelerin olmasıyla birlikte, Irak paniğe kapılıyor ve 16 Mart'ta tüm şehri yok edecek düzeyde bomba yağdırıyor Halepçe'ye...

Bu katliam hiç şüphe yok ki, Irak'ın Kürtlere karşı sürdürdüğü ırkçı ve şovenist politikasının bir ürünü. Öte

yandan, Irak bu eylemlerle kendisine karşı birleşmiş üç ortak düşman vurmuş oldu.

İran, bilindiği üzere başlı başına büyük bir sorun Irak için. İkinci olarak Kürtler ve onların güçlü mücadelesine örgütleri var Irak Kürdistanı'nda. Saddam için içteki en büyük tehlike. Üçüncü ve son olarakta, Iraklı Saddam'a muhalif güçler var. Ayetullah Hakim güçlü bir muhalefet ve İran tarafından destekleniyor. Ayrıca Feyili Kürtleri de var. Bu muhalefet güçlerinin çoğu İran'da ve İran tarafından eğitiliyor. Irak eylemlerle bu üçlü odaya vuruyor.

Savaş şüphesiz Kürdistan'da sürüyor, ama dünya çapında Irak-İran savaşı olarak adlandırılıyor. Bu katliamla birlikte Irak - İran savaşı boyutlanırken, Irak, Kürtleri ciddi bir şekilde uyarılmış oldu.

Sayın Stefan Hjertén; Biliyorsunuz Ortadoğu'da bir dizi problem var. Örneğin Filistin sorunu. Dünya Filistin sorununu çok ciddi tartışıyor. Buna karşın 84'den beri kimyasal silahlarla yokedilme tehdidi altında yaşayan Kürtlerle ilgili ciddi tepkiler yok. Sorunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Yukarıda da belirttim:

Savaş Kürdistan'da sürüyor. Fakat dünya bunu Irak - İran savaşı olarak biliyor ve öyle tartışıyor. Halepçe olayı ile birlikte Kürdistan daha derli toplu basında yer aldı, tartışıldı.

Öte yandan bölgede hassas dengeler var. Buda hesap edilmeli. İran Kürtlere destek veriyor. Beraber eylem yapıyor ve eylemler İran tarafından dünyaya duyuruluyor.

Örneğin bu son olayda İran çok hassas davrandı. Tüm dünyayı alana İran davet etti. Kürtlere, ailelerini gömmelerine dahi izin vermeyerek, gazetecilerin gelmesini bekledi.

İran'ın KDP'den KYB'ye kadar tüm Kürt örgütleri ile iyi ilişkileri var. Bölgede Pasdarlar peşmerge elbiseleri ile dolaşiyor, Kürtçe konuşuyor. Urmiye'de sürekli Kürtçe yayın yapan televizyon kanalı var vs. Bu ilişkilerde iyi değerlendirilmeli.

★

Gazetemiz aracılığı ile, Kürtlere iletmek istediğiniz bir mesajınız varmı?

Birlik! Gerçek düşmana karşı bütün Kürtler birleşmeli. Teşekkürler. Bizde teşekkür ederiz.

04.04.1988/Stockholm

"Çocuklar, kadınlar sanki ölmemişler de, derin bir uykuya dalmış gibiydiler"

Foto: Stefan Hjertén

HALEPÇE

IRAK'TA AÇIK MEZAR

□□□ Halepçe jenosidi dünyada geniş yankılar uyandırdı. Olayın hemen ertesinde, günlük Avrupa basını, haftalık yüksek tirajlı dergiler, televizyon ve radyo kanalları olayı birinci haber olarak verdi.

Bu sayımızda Avrupa basınının Halepçe jenosidi ile ilgili yorumlarını vermeyi planlamıştık. Ancak elimize ulaşan çevriler gazetemizin bütçelerini aşacak ölçüdeydi. Bu nedenle, Belçika'da yayınlanan De Morgen ile İngiltere'de yayınlanan The Guardian gazetelerinin konuyla ilgili haber - yorumlarını bu sayımızda vermeyi uygun gördük.

★

DE MORGEN: 24 Mart 1988

HALEPÇE: IRAK'TA AÇIK MEZAR

Batılı ajansların haberlerine göre: Irak sınırları içindeki Kürt halkına yığınla kimyasal silah kullanılmıştır. Halepçe'de binlerce kişi ölmüştür. Bir grup doktor ve toksikolog Profesör Heyndrickx 15.000 yaralıya yardım etmek için olay yerine hareket ettiler. Heyndrickx'e göre "fazla umut yok".

IRAK, IRAK KÜRTLERİNİ ZEHİRLİYOR

Kürtlere karşı mücadelesinde Irak, ülkenin dağlık bölgesinde kimyasal silahlar kullandı. Kimyasal silahların kullanımında şimdiye dek hiç bu kadar çok kayıp verilmemişti. Bu saldırıda 4000 ölü ve 6000 yaralı bulunmaktadır. Burası bombalandığında Kürt şehri daha henüz İran'lıların eline geçmişti. İran'ın oraları işgal etmesi batılı gazetecilerin işine yaradı. Batılı gazeteciler saldırıdan bir kaç gün sonra Halepçe'deydiler. Halepçe'de atom bombasından sonraki manzarayla karşılaştığı yazılmakta. Bütün Batı Avrupa şehirlerinde, Birleşmiş Milletler'i Irak'ı yargılamaya çağırmak için açlık grevleri başlatıldı. Belçikalı Sınır Sırası Doktorlar Birliği Başkanı Prof. Aubin Heyndrickx ve üç yardımcısı 23 Mart'ta bu bölgeye hareket ettiler. Belçika Irak'ın kimyasal gaz kullanmasını kınamaktadır.

Irak'ın Kuzeyin'de Kürtler özgürlükleri için senelerden beri çarpışmaktadırlar. 8 sene önce Irak-İran savaşının başlamasıyla, Irak gücünü İran'a karşı bölmek zorunda kaldığı için Kürtlerin'de mücadelesi hızlanmıştır.

Batı Avrupa basını Halepçe jenosidini manşetten verdi...

Bu sırada, Kürtler dağlarındaki ülkelerinin büyük bir bölümünü kurtarmayı başarmışlardır.

Dağınık olarak savaş veren Kürt savaşçıları bir seneden beri bütün peşmergelerin (özgürlük savaşçıları) birleşik bir birlik oluşturmaları ile de güçlenmiş ve Kürt halkının daha büyük desteğini almaya başlamışlardır. Irak Kürtleri bu arada, İran'dan yardım alıyorlar. Irak, İran'ın ve Kürtlerin ortak düşmanı. Bu da İran'ın 8 yıl süren savaşta ilk kez Irak'tan 10 bin km²'lik bir alana girmesine yaramıştır. Bu bölgelerin içinde 70 bin Kürdün yaşadığı ve İran sınırından 25 km. uzaklıktaki siyanid saldırısının yapıldığı Halepçe'de bulunmaktadır.

TANIKLAR

Halepçe'deki durum bir kabus gibi. İngiliz gazetesi The Guardian'a göre, "Ölümlerde hiç bir yaraya, bir damlacık kana ve patlamanın hiç bir izine bile rastlanmamaktadır. İran tarafından ele geçirilen Irak Kürdistan'ındaki şehirde, erkeklerin, kadınların, çocukların ve evcil hayvanların yığınla cesetleri, evlerin yıkıntıları arasında, toprak yollarda yayıl-

mış durumda. Vücutlarının rengi, acıp bir renk almış. Cansız vücutlar açık gözleri ile ve ağızlarında gri bir maddenin bıraktığı izlerle öylece yatıyorlar. Tırnakları acıp şekiller almış."

Reuter'in muhabiride buna benzer manzaralar çizmekte. "Ölü kadınlar çocuklarını kucaklarında sımsıkı tutmakta. Ölümlerin mum gibi olan renkleri, siyanid zehirlenmesinin sonucunda oluşmuş diyor Doktorlar. Ölümler tıpkı yapma bebeklere benzemekte. Cesetlerin kokusu feci. Her yerde, bütün şehire bu koku yayılmış. İran helikopteri ile getirildiğimiz Halepçe'de görümler bunlardı işte."

Irak Kürdistan'ında kimyevi silahların kullanımından kısa bir süre sonra gazetecilerin o bölgeye ulaşabilmeleri ilk kez oluyor. Bu gazeteciler, kimyasal bomba kullanıldıktan dört gün sonra, pazartesi günü bu şehire indiler. Gazetecileri oraya götüren ve yeni bir bombardıman ihtimaline karşı onlara gaz maskesi dağıtan İran idi. Gazetecilere bombardı-

man olursa ne yapmaları gerektiği hakkında da bir sürü talimat verilmişti.

Hayatta kalabilen az kişilerden orta yaşlı bir adam, Reuter'in muhabirine şunları anlatmakta: "İran'lılar şehre girdi. Biz onlara 'hoş geldiniz' dedik. Bundan sonra olanlar oldu. Öğlen zamanlarıydı. Bütün şehirde İran'lıların sloganları duyuluyordu. 'Biz kazandık, Saddam'a ölüm.'"

YARDIM

"Bütün yardım İran ordusunun elinde." Paris Kürt Enstitüsünün bir sözcüsü telefonla olay yerindeki insanlara ilişkin bunları demekteydi. Sözcü, "İran'ın Kürdistan'a bütün askerini yıkması, Irak kürtlerinin desteğine güvenmemelerindedir" demektedir. Geçen günlerde bir çok mülteci kampları ve köyler, bölgede aktive gösteren Irak ve İran Kürt'lerinin mücadele örgütlerince tehlike alanından uzaklaştırıldı. Böylece daha çok kişinin ölmesi önlenememiştir. Sözcülerin söylediğine göre İran, Irak Kürdistanı'na girmekle, Irak'ın elektrik ve petrol üretimini engellemek istemektedir. 'Medecins du Monde'

adındaki Fransız Doktorlar grubu emniyet önlemleri nedeniyle bölgeden geri çekilmişlerdir. Bu Doktorlar şimdi biraz daha sakin olan Irak Kürdistan'ının kuzeyinde çalışmaktadırlar. Fransız Doktorların söylediklerine göre, eskiden çalıştığı bölgelerde, (Irak Kürdistan'ı şehirlerinden Süleymaniyeye ve çevresinde) çetin çatışmalar yapılmakta. İran'ın bu bölgelere girmesinin nedenlerinden biri de bu olabilir.

"IRAK'A KARŞI GELEN HER YARDIM İYİDİR"

Londra'ya görüşmeler için gelmiş olan Kürt liderlerinden Celal Talabani telefonda, bir gazetele yaptığı konuşmada, bu saldırının "Kürtler'in Kürdistan tarihinde en kötü saldırı" olduğunu belirtiyor ve ekliyor: "Bir günde 16 saldırı yapılmıştır". Talabani ayrıca Birleşmiş Milletler'den kimyasal savaş kınamalarını istedi. Kürtler, Birleşmiş Milletler Komisyonunun, Kürdistan'a gelip inceleme yapmasını ve uluslararası bir yardım kampanyası açılmasını istiyorlar. Bu amaçla bütün Avrupa'nın büyük şehirlerinde (İngiltere, İsveç, Fransa, Hollanda, İtalya, Almanya) açlık grevleri başlatıldı. Belçika'da da açlık grevi 30 Mart çarşamba günü başlayacak. İngiltere'de Kızılhaç'ın lokali bir süre işgal edildi. Ancak Birleşmiş Milletlerden konuyu araştıraraklarına dair söz veren bir telgraf gelmesiyle, işgalciler lokalleri terk ettiler. Birleşmiş Milletlerin Irak'a baskı yapması da beklenmektedir. Ama bu eskiden de yapılmıştı. Irak kimyasal silahların kullanımından, bir kaç kez Birleşmiş Milletler tarafından kınanmıştı. Talabani ise, "Evet ama şimdi yeni zehirli gaz siyanid kullanılıyor" diyor.

İRAN

Şimdi bu savaşta kimyasal silahların kullanımından başka bir tuhaf olay da bulunmaktadır. Kürtler İran'ın Irak'a girmelerine yardım ettiler. Talabani'ye göre, Kürtler İran'a, Irak'a girmesi için değil, Kürdistan'ın kurtarılması için yardım ettiler. "Biz özgür olmak istiyoruz. Dünya'nın hangi gücü olursa olsun bizim savaşımızı desteklemek isteyenlerle birlikte çalışmak istiyoruz. Bizim amacımız Saddam Hüseyin'i yıkmaktır. Saddam Hüseyin bir faşisttir. Bir insan katilidir. Gelecek olan bu yardım tarafımızdan hoş karşılanacaktır." (Nadya De Beule)

TOKSİOLOG HEINDRICKX "BÖYLE BİR CANİLİĞİ YAPABİLMEK İÇİN ŞEYTAN TARAFINDAN ÇARPILMIŞ OLMAK GEREK" DİYOR

Toksikolog Prof. Aubain Heyndrickx, savaş amaçları için kullanılan zehirli gazları araştırmada exper olarak görülmekte. 23

Mart'ta Heyndrickx'in asistanları sınırsız doktorlar grubu ile birlikle durumu araştırmak için İran'a hareket ettiler. Profesör Heyndrickx ise onlara sonradan katılacak. Daha öncede zehirli gazlarla yaranan insanları tedavi eden Profesör Heyndrickx'in fazla umudu yok: "Şimdi orada 3000-4000 kişi ölmüş ve 12 bin'den 17 bin'e kadar da toksitlenmiş yaralı var. Biz oraya ulaşınca kadar bunlardan çoğu ölmüş olacak, hayatta kalabilenlerde artık insanca bir yaşam sürdüremeyecek. Bizden yardım istenirse, biz yaralı Kürtleri buraya getirmeye hazırız. Ama burada yardım edip edemeyeceğimizi de başka bir sorun' Heyndrickx; "Daha dört sene önce İperit gazı, sinir gazı ve silyanid gazı karışımı kullanılıyor. Bu öncekinden daha tehlikeli ve bundan acute toksit oluşmakta. Ölenlerden % 70'ni sivil halk oluşturuyor. Bu gibi şeytanca silahları kullanabilmek için kişinin şeytan tarafından çarpılmış olması lazım. UNO'ya ve Dışişleri Bakanı Tindemans'a (Belçika'nın) bununla ilgili raporlar gönderdim. Fotoğraflar gönderdim. Ve istenirse hastaları buraya getirebileceğimi belirttim. Ama, bunun sonucu olarak işe yaramaz bir kaç tane toplantı ve tartışmalar yapıldı. Benim

isteklerime kuşku ile bakıldı. Sizin gazetesiz, De Morgen ve Humo dergisi bana kuşku ile baktılar. Irak, gazı İran'lılar kullandı iddialarına sürdüre dursun, olay yerine gidince kimin kullandığı ortaya çıkar. Ben, eskiden Irak'ın MIG uçaklarının bombardımanlarda bulduklarına şahit olmuştum. Ve atılan bu bomba artıklarını da araştırdım. Bombalar İspanya tarafından yapılmıştı. Ama, içindekiler Irak tarafından yerleştirilmişti."

İnsanları yok eden bu uğraşların durdurulması Heyndrickx'e göre biraz zor. "Batı'da ve Doğu'da da zehirli gaz oluşturabilecek gazların üretimi durdurulmalıdır. Ama, bu gazlar endüstride kullanılıyor. Onun için, bunun yapılması biraz güç. Bu, ancak kullanım sıkı bir şekilde denetlenmesi ve gazların gönderildikleri ülkelerin güvenilirliği araştırıldıktan sonra, işlemlerin yapılması ile olabilir. Düşmanın aynı silahların sen de de olduğuna inanırsan ve gerektiğinde senin de kullanabileceğini açıklayıp, bir kaç kere de sen kullanırsan bu zehirli gazların kullanımı biraz azaltılır. Ama, bunun için ödenek olan insan bedeli de oldukça yüksektir. Kullanıldığında da bize başvuruyorlar. Biz, yaralıların sağcı mı, solcu mu olduğuna bakmadan kurtarabileceklerimizi kurtarıyoruz" diyor Prof.

Heyndrickx.
Cris de Somvielle

GERÇEKLER İNKAR EDİLİYOR

Jean - Pascal Zanders'in söylediğine göre Irak şuurlu veya şursuz olarak 6 ülkenin yardımını alıyor. Bunlar Belçika, İngiltere, Almanya, Hindistan, Avusturya ve İtalya'dır. Almanya'da zehirli gazların, kimyasal gazların hammadde-sini Irak'a verdiği sanılan 12 firma hakkında kovuşturma açılmış bulunuyor.

Zanders, (GRIP) kısa adında olan, savaş ülkelerinde araştırma ve çalışmalarda bulunan örgütün üyesi. Zanders'e göre dış ülkelerin sayesinde Irak şimdi, ülkesinin üç şehrinde kimya gazları üretebiliyor. Bu şehirlerden biri olan Sammara'da ayda 60 ton İperit gazı imal ediliyor. Bağdat'tan 60 km. uzakta ki Fallujah'ta sinir gazı üretiliyor ve Bağdat'ın 30 km. uzağındaki Salmanpakte ise savaşta kullanılacak kimyevi maddeleri araştırılan bir laboratuvar bulunmakta. Zanders'e göre, Irak'ın bu saldırıyı yapmasının iki nedeni olabilir: "Kürt ayaklanmasından dolayı, Irak, ordusunun 1/3'ini Kürdistan'da buldurmakta. Bu diğer bölgelerden çok sayıda gücün azalmasına yol açıyor. Bunun yanında, buradaki mıntikanın da çok önemli stratejik bir konumu bulunmakta. Petrol bu ralarda toplanmış ve

petrol şehirleri, Kerkük ve Musul Kürtler tarafından tehdit edilmekte. Bu yüzden Irak daha da saldırganca davranmaktadır. Irak kendi önemini gündemde tutabilmek için bir sürü köyü yerle bir ederek, halkı toplu göçe zorluyor.

Irak'ın kimyasal gazları kullandığını belirten UHO'nun 84, 85, 87 yıllarında hazırladığı raporlar bulundurmaktadır. 1987'nin raporunda harfi harfine, 1925 Cenevre protokolüne uyulmasının sadece ve sadece politik partilerin uğraşısı ile sağlanabileceği belirtilmektedir. Bu sağlanamazsa 60 senelik protokol onarılamayacak yaralar alacaktır. Bunun yanında, içinde yaşadığımız gezegende bu biyolojik savaşlarla tehdit altındadır.

Irak'ın Londra'daki Büyükelçisi gelen haberlere büyük bir tepki gösterip söylenenleri red etmektedir. Irak, kimyasal silah kullanmamıştır. Sammara'da İperit gazı üretilmemektedir. Büyükelçiye göre. Eğer gerçekler bile inkar ediliyorsa, nasıl bir çözüm bulunabilir"

R. GERMONTRELL

KÖRFEZ SAVAŞI

Gazlar; Jean-Pascal Zanders'e göre, Irak İran'a karşı ve Kürtlere karşı şimdiye kadar dört çeşitli zehirli gaz kullanmış. Zanders'e göre 70'li yıllarda Irak'ın Kürtlere karşı zehirli gaz kullandığı bilini-

yordu ama bu ancak 84 yılında çeşitli kaynaklarca doğrulandı. Bu gazlardan biri karcık hasıl eden ve deriyi yakan İperit gazı. Zehirli gazlardan olan Sinir gazı, 1985 yılında alarm edildi. Sinir gazı aslında hastenat ilacından üretilen bir maddedir. Son olarakta boğucu bir gaz olan Hidrojensiyonür kullanılmıştır. Anlaşıldığına göre Irak Kürdistan'nına yaptığı son saldırısında, bu dört gazı birleştirip kullanmıştır. Zanders'e göre problemlerden en büyüğü, üçüncü Dünya halklarının kendilerini savunamamalarıdır. Bu durumda saldırı olduğunda kendilerini korumak için ıslak havlulara sarılmalarıdır.

Bu Belçika'da 1915 yılında uygulanmıştır. Tıbbi yardım eksiktir veya buraların çok uzağındadır. Bunun içindir ki bir sürü yaralı ölmektedir.

Irak Kürtleri, Irak rejimi ile her zaman gergin bir ilişki içerisinde. 1961 ile 1970 yılları arasında, bir Kürt Devrimi vardı. Ve 1970'de Baas rejimi bunu engellemeye çalışmıştır. 11 Mart 1970'te Kürt lideri Mustafa Barzani ile sebest seçimler yapılacağı ve Irak'ın Kürdistan'a otonomi verilmesine söz verilmesi üzerine bir anlaşma imzalandı. Gelecek 5 sene içinde uygulanması gerekenlerin sloganı "Kürdistan'a otonomi, Irak'a demokrasi" idi. Dört sene sonra söz verilenlerin yeri-

ne getirilmediğini gören Kürtler, Irak'la yeniden çatışmaya başladılar. Bu savaş, Irak'ın şimdi Devlet Başkanı Saddam Hüseyin(O dönemlerde daha Başbakan idi) ve İran Şahı'nın 1975'te Cezayir'de anlaşmaya varmalarıyla dahada kötüleşti. Cezayir'deki anlaşmayla Kürtlerin İran'a yaptığı çıkartma da başarısızlığa uğradı. Kürt lideri Mustafa Barzani Amerika'ya sürüldü. Böylelikle Baas rejimi, Kürdistan'ı Araplaştırma siyasetini yürürlüğe koydu. Kürtler yığınla Irak'ın güneyine yerleştirildiler. Ve Arap göçmenler de tersine, kuzeye (Kürdistan) gönderildi. 1979'da İran'daki İslam İhtilalinden sonra, Saddam Hüseyin, Şah ile imzaladığı anlaşmayı bozdu. Bu anlaşmaya göre, iki ülkenin sınırı Şat-ül Arap ırmağı arasında gösteriliyordu ve Irak bu sınırı istiyordu

Kürt ayaklanması, İran- Irak savaşına bölünmüş olarak karşılık veriyordu; ama, bu problem bir sene önce çözüldü. Mesut Barzani ile Talabani, İran'ın desteği ile Irak Kürdistan'ında bir çok bölge kurtardılar. İran'da Irak tarafından Arap olmadıkları için istenmeyen çok sayıda Kürt yaşamaktadır.

Çeviri;

Nergiza Tori / Brüksel

□ "The Guardian" in dış haberler servisince hazırlanan aşağıdaki yazı, Hollanda'nın "De Volkskrant" gazetesinden tercüme edildi.

İRAK'IN EYLEMİ YÜZÜNDEN KÖRFEZ SAVAŞI KİMYASAL SAVAŞA DÖNÜŞÜYOR

Irak'ın kendi sınırları içindeki Kürt şehirlerine zehirli gazlarla saldırması Körfez savaşına yeni bir iğrençlik kazandı. Bu saldırılarda binlerce sivil halk yaşamını yitirmiştir. Üstelik taraflar bu harpte, daha büyük çapta kimyasal silah kullanmak için hazırlanıyorlar.

Irak'ın İran sınırına yakın dağlık alandaki 70 bin nüfuslu Halepçe şehrine saldırısı Kürtlerin ve müttefiği İran'ın protestolarına neden oldu. İddia edilen bu trajedinin gerçekliği üzerinde çok az şüphe kalmıştır. Fakat Irak, Kürtlerin İran'a yardım ettikleri için misilleme olarak Halepçe'yi kimyasal silahlarla bombaladığını inkar ediyor. Irak bu tür korkunç bir olaydan ötürü, İran'ı sorumlu tutuyor. Irak'ın daha önce İran'a karşı kimyevi silah kullandığı farklı dokümanlarla tesbit edildi. 1984'ten beri, Birleşmiş Milletler, bölgeye uzmanlar göndererek Irak'ın suçluluğunu tesbit ettirdi.

ETKİLİ SİLAHLAR

Kürtlere göre Halepçe saldırısı yeni değil.. Geçen yıllarda da onlarca köy ve kasaba aynı saldırılara maruz kalmış. 28 Haziran 1987'de de İran tarafında bulunan Kürt şehri Sardeşt, Irak tarafından kimyevi silahlarla bombalanmış ve yüzlerce insan hayatını yitirmiş; binlercesi de yaralanmıştır. Bu olayları İran askeri raporları da doğrulamaktadır. Aynı bölgeye bu hafta içinde de çeşitli köylere aynı saldırıların yapıldığı ve çok sayıda can kaybı olduğu bildiriliyor.

"Kimyasal silahlar"

Kimyasal silahların - Hardal gazı, Silyonür ve Sinir gazları (Tabun) - İranlılara ve Kürtlere karşı en etkili silahlar olduğu kabul ediliyor. Zira Irak, İran'ın kendi Basra şehrini kuzeyden ve doğudan kuşatan İran'a karşı bu silahları üç kez kullanmıştır. Kuzey Irak dağlarında kendi başgömsüzlükleri için direnen Kürt hareketi, özellikle Irak'ın hedefi olmaktadır. Kürtlere göre; kuzeyde binlerce köy yerle bir edilmiş, halk da, daha iyi kontrol edilmesi için Irak'ın Batı kesimindeki kamplara sürgün edilmiştir. Kürtlerin -ki 20 yıldan fazla Bağdat'a karşı savaşıyorlar- 1987'den itibaren değişik örgütlerin İran'ın da isteği ile kendi görüş ayrılıklarını bir yana bırakıp güçlerini birleştirmeleri Irak için önemli bir tehdit oluşturuyor. Güneyde, Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) ve Kuzey'de de KDP operasyon yapmaktadır. Kutsal alanlarda büyük bir güce sahip oldukları söylenmektedir.

Avrupa'da bulunan Celal Talabani, 1,5 milyon Kürdün sürgün edildiğini ve Kürt sorununa dikkat çekilmesini istedi. Talabani'ye göre 1.5 milyon insan demek yeni bir Ermeni Katliamı demektir, -1915 Büyük Ermeni Katliamı kastediliyor-. Talabani, KDP ve diğer küçük Kürt grupları İran ile ittifak edip, onların ağır ve gelişmiş silahları ile Irak'a karşı askeri hareket düzenliyorlar. Talabani'ye göre, Kürt direniş grupları Halepçe'yi Mart ortalarında ele geçirmiş.. Daha önceleri 28 Şubat'tan beri Batı'daki ana

karargahı yöresinde YNK ile 20 - 30 bin kişilik Irak birlikleri arasında çarpışmalar olmaktadır. Halepçe bombardımanı akabinde bu çarpışmalar durdurulmuştur. Fakat yine de bu yöredeki 2000 nüfuslu Sergelo kasabası kimyevi bombardımandan sonra ele geçirilmiştir.

ULUSLARARASI BASKI

Irak, İran'a karşı -ve özellikle Kürdistan'da- kimyasal silahları kullanacağı benziyor. Batı, Sovyet ve Irak'ın diğer dostları, Saddam Hüseyin'e baskı da yapsalar, Irak Cenevre anlaşmasına ters de düşse yukarıda adı geçen güçler Irak'ın uyguladığı tiksindirici savaş metodlarından daha çok, İran İslam Devrimi'nin savaşı kazanmasından korkmaktadırlar.

İran 1986'da kendi tekniği ile bir kimyasal silah ürettiğini bildirmişti. Fakat İran, savaşı ideolojik görüyor.. Bu ideolojiye göre bir İslam örneğini sunmak istiyor. İran, yandaşı İslamlarla, özellikle Irak'takilerle savaşı kazanmaya çalışıyor.

Gelecek aylarda Irak'a kuvvetlerini sokacak olan İran, kesinlikle ağra mal olacak olan kendi yöntemlerini deneyecek.. Irak da İran'ı yok edecek gizli silahları olduğunu sık sık tekrarlıyor. Bununla, galiba Tahran'a düşen füzeleri ve yeni tip kimyevi silahları kastediyor.

Eğer Irak, İran'ın askeri baskısı altında kalırsa, Tahran'a düşen roketler normal patlamaları gibi bir izlenim verme durumunda kalacak. Bu bir abartma değil. Böylece Halepçe trajedisi de tamamen arka plana itilmiş olacak...

25.03.1988

Çeviri: ÜSO • Den Haag

★

Türkiye'de Kürtlerin Kırımı

□ HOYBUN (XWEBUN) Örgütü, 1927 yılında Sürgündeki Kürt aydınları tarafından Suriye'de kuruldu.

Bu sayıdan itibaren yayınlayacağımız ve Şeyh Sait'in adı ile anılan 1925 direnmesini konu alan broşür, HOYBUN yayınları arasında İngilizce basılmış bir broşüdür.

Broşür İngilizceden Türkçeye Bave BERÎVAN tarafından çevrildi.

Bu broşür, binlerce masum insanın öldürülmesi üzerine, Türkiye tarafından Kürdistan sorununa ilişkin olarak yayılan yalanların açığa çıkarılması amacıyla yayınlanmıştır. Kürdistan sorunu, Türkiye'deki günlük gazeteler, Türk hükümeti tarafından çok sıkı sansür edildiği için yazılmadığı gibi, uyar ülkelerce de her zaman ihmal edilmiştir. Uyar ülkeler derken, o ülkelerin hükümetlerini değil, fakat sadece onların halklarını kast ediyoruz.

Şüphesiz ki, Kürdistan'ın parçalarındaki küçük ülkeleri yöneten Batılı güçler sorunu tam olarak bilebilirler. Gün geçmiyor ki, bu ülkelere bazılarında bunları görenler ve onların kişisel ve ulusal talihsizliklerini anlatanlar olmasın. Bir kere daha tekrarlayalım ki, uyar dünya kamuoyu için Kürdistan sorunu yoktur ve bu konuda bilgilendirilmemişlerdir.

Ama, Kürdistan sorunu vardır ve dünyada tek evladı kalana dek de var olacaktır. Bu gerçek, ulusun özgürlüğünün ilan edildiği gün bitecektir. Kürdistan halkı özgür yaşamak istiyor.

Yeryüzündeki kardeşler!

Sizler talihsiz kardeşinizi kavgada yalnız mı bırakacaksınız? Hayır, asla! Sizler, özgür ve mutlusunuz, özgürlüğün ve mutluluğun ne olduğunu bilirsiniz. Büyük, acılı davamızda bize yardım edin, bu asil davranışınız bugünkü ve gelecekteki nesillerimizce anılacaktır. Yaşasın özgürlük!

★

ATEŞKES ÖNCESİ

1908'de Türk halkına Anayasa sunuldu. Bir süre sonra da İttihat ve Terakki Cemiyeti, Türk İmparatorluğu'nun iplerini eline almak için geldi. Bir an için, iç ve dış sorunların yeniden düzenleneceğine söz verdi ve Avrupa da bu tür söz veremeye güvendi ve destekledi.

İçerde, aynı siyasi eşitlik ve sosyal özgürlük sözleri partilerin anlaşmaları konu oldu. Dünya kamuoyu, "Hasta Adam"ın bunu uyar ve modern bir hükümetle destekleyeceğini sandı.

Ancak, Turancılar uyarlık kisvesine bürünerek, zulüm ve cinayet planları hazırlıyorlardı.

Genç Türk'ler, ülkeye yeni bir unsur, milliyetçiliği soktular. Arzularının büyük Avrupa devrimcilerini kopya etmek olduğunu söyleyerek, yerini, kesinlikle ulusal Türk siyaseti ile doldurmak istedikleri siyasi imparatorluk rehberliği konusuna yanaşmak istemediler. Eski imparatorluğu restore edip yerine modern bir devlet koymayı ister göründüler. Bunu gerçekleştirmek için de Osmanlıcılığın ve Panislamizmin yerine milliyetçiliği geçirmeyi düşündüler. Şüphesiz ki, milliyetçiliği, hiç bir zaman izleyicisi olmadıkları Avrupalılar gibi anlamadılar. Onlar, Türk olmayan insanların yaşam haklarının olamayacağı yeni bir Türkiye'yi yaratmak istedikleri.

Onlar, pratik araçları düşündüler ve hiçbir güçlüğü uğramadan bu araçları buldular. Türk olmayan ırklardan asimilasyonda zorluk çıkarmayanları buldular ve diğerlerini ise tamamen yok etmeye yöneldiler. İzlenen ulusal politik yönün uygulanması uzun zaman aldı. Bu azınlıklar; Araplar, Ermeniler, Rumlar, Çerkezler ve Kürtler di. Bu ırkların asimilasyonu da, yok edemedikleri her birinin durumuna uygun biçimde gerçekleştirildi.

Türk olmayan müslümanların asimilasyon kararı Türklerle aralarındaki bağlara göre uygulandı. Her iki tarafın dini fanatizmi nedeniyle bunun dışında kalanlar hakkında böyle bir şey düşünülemezdi.

Genç Türklerin yukarıda sözü edilen tasarılarından kısaca söz edelim:

ARAPLAR; Müslüman olmalarına rağmen, asimilasyona karşı belki de hristiyanlardan daha fazla karşı koydular. Şark uyarlığının kurucuları olan Araplar, ırklarının, tarihlerinin ve dillerinin fanatik savunucularıydı. Onları yok etmek,

katı yaşantılarına ve sayılarına bakılırsa oldukça zordu. Bu yüzden onları köleleştirme, onlar üzerine pazarlık yapmak ve gerekirse Arap ülkelerini imparatorluktan uzak tutarak meydanı boş bırakmak kararlaştırıldı. Ancak, onlar hiç bir biçimde eşit olarak tanınmayacaklardı. Bu uygulamalar sonuna kadar gerçekleştirildi.

ERMENİLER; Bu yiğit, ama talihsiz ulus yokedilecek ulusların başında yer alıyordu. Bu kararın uygulanması ile gerçekleşen vahşet çok iyi bilinir. Bu arada Ermeni yayınlarının, onların trajedilerini tam olarak yansıtmadıklarını da iddia edebiliriz. Biz bu görevi yerine getirmeye kalkışmıyoruz, ama, bu zavallı ulusa en candan yakınlığımızı duyuyor ve her ikimizin ortak katiline karşı karşılıklı işbirliği içinde bulunma umudunu taşıyoruz.

ARNAVUTLAR; Dünya savaşının aniden patlaması, Türkiye'nin, esiri olan Arnavutlara karşı eyleme başlamalarına yol açtı.

RUMLAR; Sayıları az olmalarına rağmen, Rum halkı da yok edileceklerin içinde olduğu kara listeye dahil edildi. Ermenilerin perişan edilmesinin yarattığı hava içinde Türkiye Rumlara karşı daha ihtiyatlı davrandı. Rumlar, parça parça, onları tümünden ve daha büyük sayıda yok edecek ana kadar perişan edildiler. Lozan Barış Antlaşması ile geri kalanlar dışarıya püskürtüldüler.

ÇERKEZLER; Bu ulus da asimilasyon listesinde idi. Türkiye'de yaşayan küçük bir bölümü Kafkaslardan gelen göçmenlerdi ve Türkiye toprağında dağılık biçimde yaşıyorlardı.

Şu noktayı belirtelim ki, bunlar hiç bir zaman kendi istekleriyle göçmediler.

Dünya Savaşı sırasında Türkiye sınırlarını savunurlarken buna zorlandılar. Çerkezler, Türkiye'ye sadık

olmanın kurbanları oldular ve bunun bedelini asimileye uğrayıp, ezilerek ödediler.

KÜRTLER; En çok asimilasyona uğratılmak istenen ulus Kürt ulusu idi. Türk egemenliği altında dört yüz yıl cehalete terk edilen büyük bir müslüman ulusu. Gönüllü olarak, ilk Türk Halifesi (Yavuz) Selim'in yönetimi altına girerlerken, kendi kurumlarını ve bağımsızlıklarını korumak arzusunda olduklarını ifade ettiler. O zamanlar Kürdistan topraklarında 11 başarılı ve mutlu bağımsız devlet vardı. Dini duygularına bağlı olarak bu devletler ortaya çıkarıldı.

Türkiye'nin Kürdistan topraklarına girmesiyle birlikte, Kürtlerin diline, milliyetine, kültürüne ve inançlarına karşı uğraşıya girdiler. Kürtleri kendi düzeylerine indirmek için, Türkler ilerlemeye açılan bütün yolları kapattılar. Kürdistan devletleri birbiri ardından ortadan kayboldu. Türkiye'nin saldırılarıyla en son Kürt devleti olan Botan da 1864'te Türkiye'nin zalim yönetimi altına girdi. Bütün Kürdistan toprakları tamamen onların yönetimi altına geçti. Kürdistan'ı karanlığa boğan ve büyük şehirlere kendi dilini sokan Türkiye, Kürdistan halkını asimile etmeyi umuyordu. Dünya savaşının patlamasıyla bekledikleri anı yakaladılar.

Kürtleri yok etmeden ortadan kaldırmayı düşünerek, dört beş milyon insanı Türk ulusuyla kaynaştırdılar. Sıtmadan, tüberkülozdan v.s. kırılmalar oldu. Amaçlarına ulaşmak için Halife Sultan V. Mehmet Reşat'ı gerekli kararnamayı imzalamaya zorladılar. Bu kararnameye göre, Kürtler yurtlarından atılacak ve Türk illerine gönderilecekti. Türk köylerine, orada yaşayan nüfusun yüzde beşini oluşturacak bir oranda dağıtılacaklardı.

Değişik şehirlerde görevliler ve kayıtçılar bulunuracak ve Kürtlerle Kürdistan halkı arasındaki ilişkiler

kesinlikle yasaklanacaktı. Bu eylemlerle Türkler, bir nesil sonra anadillerini unuttak olan yeni doğan nesil sayesinde kesinlikle ortadan kalkacak olan Kürdistan ulusunu asimile etmeyi düşündüler ve umdular.

Bu kararname kısmen uygulanmaya konuldu. Konstantinapol Emigrasyon Kayıtları 700.000 Kürt'ün yurtlarından koparıldığını göstermektedir. Ancak, bu kayıtlar göçmenlerin akıbetleri hakkında bir şey belirtmiyor.

Türkler, Kürt'lerin yurtsuzlaştırılmasını Ermeni'lerin kırımı ile paralel sürdürmek istedikleri. İçine düştükleri zorluklar ve savaşın yarattığı karışıklık bu isteklerini gerçekleştirmeye büyük bir engel teşkil etti. Böylece, planları tamamlanamadan yarım kalmış oldu. Yurtsuzlaştırılan Kürt'lerin büyük bir kesimi açlık, soğuk ve hastalıktan öldüler. Önemli bir kesimi ise, Türk askerlerinin, polis ajanlarının ve Milli Komitelerin süngüleri altında can verdi.

Büyük savaş sırasında Toros dağlarından geçmiş olanlar, üst üste yığılmış insan yığınlarını görmüşlerdir. Bu insanlardan, yurtlarından kovulan ve açlıktan, soğuktan, hastalıktan ölen Kürt'lerdi. Musul'dan geçenler, belediye araçlarının günde ortalama elli kadar Kürt'ün cesetlerini taşıdığı hatırlayacaklardır. Musul'a varabilen Kürt'ler ise, Ulusal Programı uygulamak isteyen Türk görevlileri tarafından yeniden yönetilenlerdir.

MÜTAREKE SONRASI

Şimdiye kadar, önce Türk bir Türkiye, sonra büyük Turan İmparatorluğu kurmak isteyen İttihat ve Terakki Cemiyetinin uyguladığı, Türk olmayan ırkların yok edilme politikasını kısaca özetlemeye çalıştık. Olayları anlamak için mütareke sırasında olan hadiselerle bakmak lazım.

Mütareke imzalandığında

Ermeniler İttihat liderlerine gittiler. İkinci planın adamları saklandılar. Hükümetin emirleri tarafsız görünen elerde kalmıştı.

İstanbul'un müttefikler tarafından işgal edilmesinden sonra, bütün Osmanlı halkları gibi Kürtler de Amerikan Cumhurbaşkanı Wilson'un ilkelerine dayanarak bağımsızlıklarını ve haklarını talep ettiler. Kürtlerin siyasi örgütleri hem müttefiklerin elçiliklerine hem de özel komisyona, yurttaşlarının durumlarını anlatma imkanı buldular.

Kürdistan ülkesinin her kısmında benzer örgütler kurulup İstanbul'dakine bağlandı. Kürdistan'ın içinde, müttefiklerden uzak Kürt'ler ulusal taleplerini haykırarak tereddüt etmediler. Son olarak Barış Konferansından önce bir Kürdistan delegesi resmi olarak Kürdistan'ın bağımsızlığını talep etti. Sevr Barış Antlaşması bu talepleri kabul edip küçük ve şartlı Kürdistan ülkesini yarattı. Ama, gerçekleştirilmedi ve Yunanlıların yenilgisinden sonra yukarıda geçen antlaşmadan vazgeçildi, bunun yerini Lozan Antlaşması aldı.

Mütareke'den 1922'ye kadar Türk milliyetçileri, yok etme planlarını askıya aldılar. Türk olmayan ırklardan yalnız Kürt'ler kaldı. Gerçekten Kürt ulusu için bir plan çıkarıldı. Ama, uygulanması imkansız olduğundan gözden geçiriliyordu. Bu karar, Kemalistlere bırakıldı. Kürt'lerin asimilasyonu hayal olduğu için bir düzeltme lazımdı. Kürdistan ulusal bilinci asırların uykusundan uyandı. Bu nedenle asimilasyon projesinden vazgeçildi.

Aynı feryadın Ankara'nın Milli Meclisi'nde yankısı duyulmuştu; "Bu kürsüden, sadece Türklerin haklarından oradaki Kürt'lerin yardım etmesine izin verileirdi."

Zaferi sağlamak için Kürtleri tecrit etmek, arkadaşsız, müttefiksiz ve yardımsız bırakmak lazımdı. Herhangi bir direnişi önceden kırmak gerekiyordu. Ankara, meseleye dikkatle bakıp karar verdi. Kürt'leri riske girmeden yok edebilmeleri için Musul üzerindeki iddiasından vazgeçmesi gerekiyordu.

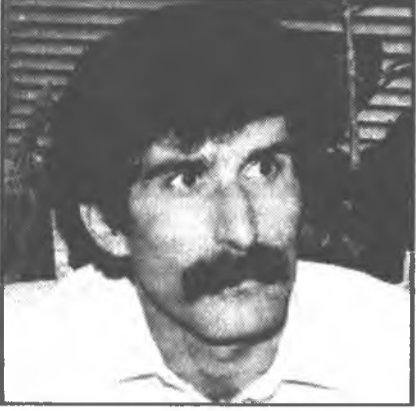
Özellikle, o bölgenin nüfusunun büyük bir çoğunluğu Kürt olduğu için.

Böylece, daha az iş kaldı.

Devami gelecek sayıda

İsveç parlamentosuna bir Kürt aday!

Ş. CİZİRİ: "Herşey parlamento için değildir"

VPK'nun 1988 parlamento aday
Şerefhan Ciziri

□ "Bizim savunduğumuz başka değerler, yargılar var... Uğruna mücadele ettiğimiz amaçlarda parlamento sadece bir mücadele biçimidir."

□ "Madem uzun zamandan beri İsveç'te yaşıyoruz neden sadece seyirci kalalım?"

□ "Biz Kürdistan'ı veya başka bir ülkeyi İsveç'ten değiştiremeyiz. Bu ülke insanın işidir. Biz onlara yardımcı olabiliriz."

Şerefhan Ciziri 13 yıldır İsveç'te yaşayan bir Kürt. İsveç'e geldiğinden beri çeşitli demokratik ve politik örgütlerde faaliyetler sürdüren Ciziri son yıllarda Sol Parti komünistler (VPK) içinde aktif bir politikacı olarak çalışmalarını sürdürüyor. VPK'nun çeşitli örgüt kademelerinde görevler üstlenen Ciziri partili arkadaşlarının önerisi üzerine yapılan ön seçimlerde VPK listesinden Milletvekili adayı olarak seçildi. İsveç'te önümüzdeki Eylül ayında yapılacak genel seçimlerde şansını deneyecek olan Avrupa'daki ilk Kürt milletvekili adayı ile Stockholm'de bir söyleşide bulduk.

□ Sayın Şerefhan Ciziri, VPK içinde aktif bir politikacı olarak yaptığınız çalışmalar ve yapılacak olan genel seçimlerde milletvekili adaylığınız konularında bizi bilgilendirebilir misiniz.

□□ Bildiğiniz gibi İsveç'te 3 yıl kalan göçmenler seçme ve seçilme hakkına sahip oluyor. 1975'ten beri yaşadığımız İsveç'te ilk defa

1978 seçimlerinde oy kullandım ve oyumu VPK'ya verdim. O günden bu yana tüm seçimlerde oyumu VPK'ya verdim. Kürt göçmen grupları içinde yaptığım çalışmalardan dolayı, parti içinde aktif rol alamadım. 1983'ten bu yana ise, bir üye olarak parti birimlerinde aktif olarak yer almaya başladım.

Ben Huddinge parti teşkilatına üyeyim. 1985'te partiden arkadaşlar profesyonel olarak çalışmamı önerdiler. Bunun üzerine Huddinge belediye meclisi parti grup başkanlığı görevine seçildim. Bunun dışında partinin Stockholm il örgütü organlarında, örneğin; Uluslararası Dayanışma Komisyonu, Belediyeler Komisyonu gibi görevler aldım.

Bildiğiniz gibi 1988 Eylül'ünde İsveç'te genel seçimler yapılacak. Partinin bazı temel birimleri beni parlamentoya aday adayı gösterdiler. 90 kişiden oluşan aday adayları arasından, 35 kişilik bir ilk aday listesi oluşturuldu. Ben yapılan ön seçimde adı geçen listenin 7. sırasına seçildim.

Türkiye'de sürekli olarak yurt dışındaki Kürt ve Ermeni lobilerinden söz ederler. Size şunu dürüstçe belirtmek istiyorum, benim adaylığım hususunda hiçbir lobi faaliyeti olmadı. Adaylığım, parti içerisindeki özveri çalışmamın takdiri niteliğindedir. Yani çalışarak alınteri akıtarak buraya gelebilirdim. Bütün yeteneksizliklerine rağmen bedava politikacı olabilmek, ancak T.C. parlamentosunda mümkündür. Paran oldumu, biraz da nüfuzun oldumu ve bir de devlet'e yağ çekersen iyi politikacıdır! Ozal'ın etrafı böyle unsurlarla dolu. Esas lobi onlardadır.

□ Sayın Ciziri adayı olduğunuz VPK'nun göçmen politikası ve Kürdistan politikası'nı kısaca anlatır mısınız?

□□ Genel olarak Avrupa'daki Komünist Partiler, Kürt halkının bağımsızlık mücadelesine olumlu yaklaşmaktadırlar. Bu bir genel doğrudur. Fakat VPK sadece bununla yetinmedi. 1978 den bu yana, her yıl parti milletvekilleri sistematik olarak parlamentoya Kürdistan sorunu ile ilgili öneriler sundular. İsveç'in, İsveç hükümetinin Kürdistan konusuna ciddi bir şekilde eğilimi gerektiğin-

de ısrar edildi. Parti, çeşitli uluslararası kuruluşlarda, örneğin BM ve diğer insan haklarını savunan kuruluşlar nezdinde İsveç'in bu sorunu gündemleştirmede aktif rol oynayıp öncülük etmesini istiyor. Bu konuda az da olsa İsveç'in diğer partileri, yani Sosyal-demokratlar ve diğer burjuva partileri olumlu cevap veriyorlar. Fakat bir türlü bu görevi omuzlamada somut bir yaklaşım göstermediler. Ama VPK yine de yorulmadan sürekli olarak her yıl Kürt halkının durumu ile ilgili önerileri meclise veriyor. Biliyorsunuz İsveç'te Kürt grubu çok aktif çalışma içerisinde. Partili milletvekilleri, Kürtlerin organize ettikleri her etkinliği bütün güçleriyle desteklemektedirler. Kürt kuruluşlarının bu ilişkilerden memnun olduklarını tahmin ediyorum.

Sorunun ikinci bölümüne gelince; İsveç'e 1980'lerden bu yana, büyük bir politik mülteci kitlesi geldi. Bunların önemli bir bölümü Ortadoğu'dan geliyor. Yani Kürtler, İranlılar, Iraklılar, Ermeni'ler, Türk devrimcileri, Asuri Suryaniler vb. Bu yoğun göçmen akınına karşı İsveç'te, güçlü olmasa da bazı tepkiler oluştu. Parti, tüm gücü ile uluslararası dayanışmanın değerlerini ön çıkararak, politik mültecilerin durumunu aydınlatmayı görev bildi. Politik göçmenlerin birer yabancı olarak değil, İsveç'te yaşayan çeşitli etnik gruplar olarak görülmelerini savundu. Bundan dolayı parti, anadil eğitiminin savunulmasına, hortlayan ırkçılığa karşı mücadele edilmesine, göçmenlerin seçme seçilme hakkına sahip çıkılmasına ve bütün bunların parlamentoya yansıtılması için kararlar aldı. Mesela genel seçimlerdeki seçme ve seçilme hakkı bu politikanın bir sonucudur. Biliyorsunuz partinin içinde Yunan asıllı bir milletvekili arkadaş var. Ayrıca bu yıl ben de aday gösterildim.

□ Geçen yıl yapılan Genel Kongre'den sonra hala VPK'nun iç tartışmaları devam ediyor mu? Bu tartışmalar girilecek seçimde partiyi hangi yönde etkileyebilir?

□□ Ben genel kongre'de delege idim. Tartışmalara bizzat katıldım. Şunu söyleyebilirim. Parti içerisinde canlı bir tartışma ortamı var. Görüşler tartışılıyor, brifingler düzenleniyor, parti basını bu konulara geniş yer

veriyor. Ben izlenen bu yöntemde şaşkınca görmüyorum. Sovyetler'de Glasnost varken; bizde niye olmasın. Türkiye ve Kürdistan'lı devrimcilerin Glasnost'u ne zaman başlatacaklarını merak ediyorum. Tabii tartışma küfür etmek, kara çalmak, birbirini suçlamak ve siyasal sorunları bireysel yanıtlara indirgemek anlamına gelmiyor. Partiyi radikalleştirme, ona açık bir sosyalist kimlik verme, bence en tutarlı yoldur. Bu çizginin içinde ben de varım.

Diğer yandan, parti içinde tasvip etmediğim bazı eğilimler de var. Bunlar partiyi düzen partisi haline getirmek istiyorlar. Yani dikensiz gül bahçesi yaratmak istiyorlar. İç tartışma bu anlayışlar arasındadır. Parti liderimiz Lars Werner, Kongre açık konuşmasında; "Toplumda demokrasi kurmak isteyen bir parti önce kendi içinde demokrasiyi uygulamalıdır..." diyor. Bence de bu tesbit doğrudur. Eğer bir komünist parti toplumda eşitliği, kardeşliği ve sömürsüz bir toplumu savunuyorsa; bunu kendisinden başlatmalıdır. Yani sosyalist ilişkiler parti içinde egemen olmalı ve toplumun diğer kesimlerine alternatif olmalıdır. Biz ancak bu şekilde inandırıcı olabiliriz.

Ben seçimlerde partinin bu konulardan olumsuz bir biçimde etkileneceğini sanmıyorum. Bu tartışmaların etkisi olumlu yönde olacaktır. Fakat her şeye rağmen şunun altını iyice çizmek gerekli: Her şey parlamento için değildir.

Bizim savunduğumuz başka değerler, başka yargılar, insan anlayışları var. Uğruna mücadele ettiğimiz amaçlarda parlamento sadece bir mücadele biçimidir. Mücadelenin tümü değildir.

□ Sayın şerefhan Ciziri, genel olarak göçmenlerin ve özel de ise kürt göçmenlerinin buldukları ülkelerdeki politik yaşama yaklaşımlarını nasıl değerlendirdiğiniz konusunda neyi söyleyebiliriz?

□□ Bir tiyatrodan seyirciler ve oyuncular vardır. Bir futbol maçında da öyledir. Toplumlar da bu şimdide dek böyle olmuştur. Biz bu ilişkilere dayanarak sadece seyirci ya da gözlemci kalamayız.

Madem uzun zamandan beri İsveç'te yaşıyoruz, neden sadece seyirci ka-

lalım. Eğer içinde bulunduğumuz topluma yabancılaşmak istemiyorsak, dışarda gözlemci olarak kalmay-la yetinmiyorsak ve politikada sözü geçen somut adım atan kategoriler içine girmek amaçındaysak, politik konuları sadece İsveç'lilere bırakmak doğru değildir. Sadece kendi göçmen grubunun iç işleriyle uğraşmak sağlıklı bir çalışma yöntemi değildir.

İsveç toplumu da bizim geldiğimiz toplumlar gibi sınıflı bir toplumdur. Sermaye sınıfı, işçi sınıfı burada da vardır. Ezen ve ezilenler, sömüren ve sömürülenler sosyal-demokratların iki yüzü olduğu burada da vardır. Bir kaç milyon kron için insanlık onurunu ayaklar altına alan, çiğneyen, pragmatik-çarpık ilişkiler burda da vardır. Neden bunlara karşı mücadele etmiyim.

Bu haksızlıklara baş kaldırmak sadece İsveçli devrimcilerin payına düşmemeli. Devrimci insan, yaşadığı toplumu değiştirmeye çalışan insandır. Biz fiilen kendi toplumumuzu yani Kürdistan'ı veya Türkiye'yi ya da başka bir ülkeyi İsveç'ten değiştiremeyiz. Bu ülke insanın işidir. Biz onlara yardımcı olabiliriz. Tersini kimse hayal etmesin. Yaşadığımız toplumla geldiğimiz toplumlar arasında sağlıklı bir mücadele bağı kurmak gerekir. bundan dolayı biz ne tam İsveçli olabiliriz ve ne de İsveç'te yaşadığımız müddetçe iyi bir Kürt militanının görevlerini üstlenebiliriz.

Yani hem ülkemiz ve hem de yaşadığımız topluma karşı varolan devrimci ödevlerimizi birlikte götürmemiz gerekir.

Örneğin; Marks ve Engels her ikisi de gittikleri ülkelerin mücadelelerine aktif olarak katılıyorlardı. Lenin ve diğer Bolşevikler de aynı işi yapmışlar. Eğer devrimci mücadelede tutarlı olmak gerekirse -ki öyledir- neden onları örnek almıyalım.

Sonuç olarak şöyle diyebilirim; Biz Kürdistan için mücadele edeceğiz. Fakat nerede olursak olalım, Kürdistanı kendi içimizde taşıyacağız. Uzayda olsak bile...

□ Teşekkürler ve bol şanslar sayın Ciziri
□□ Ben de teşekkür ederim.

ANK • Stockholm

Abdullah Uzun • Diyarbakir Cezaevi / 30.4.1987

KÜRTÇE SAVUNMA: 16 yıl 21 ay

□□ Diyarbakır Askeri Mahkemesinde yargılamaları süren, Rızgari davası sanıkları yaptıkları Kürtçe siyasi savunmadan dolayı ceza yağmuruna tutuldular.

Diyarbakır Rızgari ek davasında yargılanmakta olan Abdullah Uzun 16 yıl 21 ay, Yakup Çiçek 8 yıl ve Şehmus Özzen 8 yıl ek cezaya çarptırıldılar.

Hatırlanacağı üzere sanıklardan Yakup Çiçek'in 25 yıl 6 aylık, Abudullah Uzun'un ve Şehmus Özzen'in ise 21 yıl 6 aylık cezaları yargıta onaylanmıştı.

Öte yandan geçtiğimiz hafta, çıkarıldığı mankemedeki bir açıklama yapan Diyarbakır Belediye Başkanı Mehdi Zana'da bundan böyle savunmasını Kürtçe yapacağını açıkladı.

Irak'ta kimyasal silahların üretimi rekor düzeyde!!

□□□ İngiltere'de yayınlanan "Jane's" dergisinin belirttiğine göre; Irak kimyasal silah üretiminde, Orta-Doğu'nun önemli ve büyük bir gücü haline gelmektedir.

Bu dergiye göre, bu silahların kullanımı, son günlerde en az bin İran'lı sivilin ölümüne ve 7000 İran'lı'nın sakat kalmasına yol açmıştır. Yine bu derginin son sayısında yayınlanan başka bir yazıda, Irak'ın ölüme neden olan kimyasal Sarin gazının üretim kapasitesini arttırdığı ifade edilmektedir.

Irak'ta Sarin gazını üreten bilimsel araştırma merkezinin, daha önce Irak'ın Tabun gazını ürettiği, Bağdat'ın güney doğusundaki Salman Pak'a yerleştirildiği belirtilmektedir. Sarin gazı, kullanımını takip eden iki dakika içinde öldürücü sonuçlara yol açmaktadır. Ayrıca en önemli ve büyük kapasitelerle çalışan iki kimyasal üretim fabrikalarının Bağdat'ın 100 Kilometre Kuzey-Batı'sındaki Samarra ve Al-Fallujah'da bulunmaktadır.

Bağdat ve Arap ülkelerinin Başkent'lerindeki diplomatik kaynaklara dayanarak yapılan açıklamalara göre: Irak'ın ayda en az 60 ton Moutarde, 4 ton Tabun, 4 ton Sarin gazı üretebilecek kapasiteye sahip olduğu iddia edilmektedir.

Bu rakamların kesinliği dikkate alınırsa, Irak'ın Orta-Doğu'daki, kimyasal silah üretimi en önemli ve büyük güç haline geldiği ve onuda ikinci güç olarak, Suriye'nin takip ettiği ortaya çıkmaktadır.

Kaynak: 25 Şubat 1988 Tarihli "Le Courrier" (İsviçre'de yayınlanıyor) gazetesi.

Paris • ANK

XEMA NEXWO CANÊ

Kolana tarî û biçîk wekî hemî kolanêt bajêrê biçîk li vê êvarya pîroz ya xalî nebû ji xelkê. hind wêve diçon û hind hêve dihatin. Lê hinek cara xalî dima û kes têda ne dima jibilî(kovani) yê deh salî. ewê mijîl bi helkirina agirek biçîk wekî deh salêt wî bû. Hindek xelk zû geştiybûn li ser lotkêt bilind agirî helken. û hindeka ji her çar sîvandêt malêt xwe tijî agir kiribûn bihelketina Newroza pîroz.

Mala kovani wan wekî hindek malêt dî, dibê behirbûn ji agirî û şeyhaya agirî. çinko babê wî hêştta ji nav rezî ne

zivirî bû. û deyka wî jî ya mijîl bû bilênana zadî û bêhna îp-raxa bi ser mala wan da difirî û kolan hemî tijî bêhin kirbû. Lê car car deyka wî bîra kovani dikir û gazî dikirê:

-Kovan, kurê min were jor çî agira helneke!

Kovan di ber agirî ra da bersivê det:

-Dayê ma heke evro agirî ne helkem pa dê bengî helkem?

Dayik di dilê xwe da bi bersiva kurê xwe razî dibû û hizir dikir dê nûke babê Kovani hêt. û yan dê Kovani inîte jor yan jî dê harî ket û agirekî helken. Wê gavê qijiyekê perda

bêdengiyê dirrand û deyka Kovani ji hizra derkir demê ew qijî "gaskirî" ca bê hist devê wê vebû û got:

-Deyka te gorî te bibît?

Û hêştta axivtinê wê ji devî ne xilas bibûn. geştiybû jî derve. Hind dit gurra agirî ya xwe di laşê biçîk alandî û Kovani yê dev beş may û xu hêve û wê ve dihelavêt. Dayk di gavê da lerzî ji tirs û sehma û serêt rêka lê berzebûn û nezani çî biket. Rondik tijî çava bûn. lê hind hêz nebû bihê-nexar. Wê gavê babê westyay ji nav rezî hat. demê çavê wî bi kurê wî ketî. westyana xu

hemî ji bîr kir û bezî hewara kurê xwe. Çû di jor ve, setleka avê ina û li karê xo kir. Ta agir verevî ji laşê kurî û vemirî. Wê gavê kurik kete erdî bê hoş. Babê wî guhê xu bi dilî vena bêhneka xoş bê guh dengê dilê wî bibît. Bê hêvî bû. Kurê xu rakir û biber milêt xu vena û li deyka Kovani zivirî û gotê: -Xema ne xo canê Kovani jî wekî gelek zarok û gencêt Kurd gorî Ejdehakêt seda bistê bibît.

Babê ROJÊ

"ÇITE ÇIT EZIM HER TIŞT"

FENDÎ

Rojek ji rojên destpêka Biharê bû. Taveke xweş û germ xwe bi ser deşt û newalan de ber da bû. Keviyên(beleken) berfa spî hin bi hin dihelan. Xîpikên kerengan jî hin bi hin serberfîn dibûn. Robarê sor bi helandina berf, xwêsi û keviyan hin bi hin bi hêz dibû.

Rayên (rehên) geyayên ku xwe di bin keviran de veşartî bûn hin bi hin xwe vedizlandin. Kurmikên axê, hin bi hin xelekên xwe ji hev vedikirin serûax dibûn, bo ku hineke can bi wana de were...

Qaj-waja qirra reş li ser darê; qêr, hawar û axinên Bilbil û Şahînan li newalan vedidan. Sêvelê çolê (xiltê kor) herrî û axa, ku bi lehiya baranê ketî di xanîkokê wîna de, bi kulafkê xwe paşpaşkî derdixist - tilmeke mezin ber derf bilind bû bû.

Kit û matên roviyên wê pesarê jî kabûsiya xwewa zivistanê hişyar bûn û çavên xwe ferikandin. Bêhna destpêka Biharê li pozê Roviye sorbeleke-kalepîre roviyan- jî xist û ew derkete derê qolê... Berê xwe da jêr û kûr lê ponijî. Zikê wîna kire qurre-qurr; glêza(grêza) devê wî herikî...

Çend tîrêjên dû ji kuleken (bixêriyên) malên gundê çem şemo ber bi Azmanan de bilind û stûr dibûn...

Hesso -şivanokê gund- hê ji mêj ve pez (sewal û dewar ji dûrî malan xistî bûn. Hirço-Kalekuçikê malan ji tirs zarokan xwe di govekî pêz de veşartî bû...

Qêr-mêrên zarokan bi ser malan diket... Alok, dîk û mirîşkan bi komikên xwe ve çend aliyên gund li xwe belav kiribûn.

Alalokê reşnêr -serokê komekî- baskê xwe mîna "paraşûtê" vekirî bû; şirna xwe("pozê" xwe) heya jê hatî sor û dahe-lan dî kirî bû; berçilka (berkurra xwe) ta jê hatî piv da bû... Mixê xwe dida dorana xwe, ku çî dengê li kêfa wîna hewê bi sixêfên xwe bersiva wana bide!

Xulxulandina tevek alokan li pesara newala sor vedidan û li wana vedigera û ev yek dibû rik, ku careke din bixulxulênin...

Roviyan birçî li hev civiyan û wiha ji hev re gotin:

-Kurro, van qalabalixkeran serê me birin; hinavên me têkilhev kirin! Ma qey tû cara vê nîne?! Kalerovî xwe da pêş û got:

-Ezê biçim li nebza wana binêrim; biza-nim ka çiqasê xwedî hêzin; bo ku em carekê jê re bibînin.

Tevekan ev biryara wîna baş dîtin.

Kaleroviyê, bo rojeke giran -mîna îro- ji sergoyê gund kevneşaşa melê dizî bû. Wî, şaşika xwe da serê xwe, gopalekê da destê xwe û bi kulê-kulê ber bi gund ve çû...

Nêzikî komeke alokan bû piştî silavê got: -Ez ji gundê qontaxa çiyê tîm. Karekî min bi serokê we heye.

Alokê dûv xûl, ji hev de ketî û di nava herriyê de mayî xwe da pêş û got:

-Qedera van ji min tê xwestin! Bêje, te çî divê?! Kalerovî, bi hêcetekî xwe jê xilas kir û giha komeke din, pîrsa xwe ducare kir. Vêcarê yê reşnêr bersiv da:

Ezim xudanê ord û asîmanan yên van alokan! Zû merema xwe bêje, lê hene ezê serê te jê kim!!

Kalerovî giha komeke din. Alokê biçûk û bêserober heya jê hatî şirna xwe sor kir û daheland; gempira xwe teji hewa kir û baskên xwe bi erdê ve anî û got:

-Çite çit, ezim her tişt!! Dinyayê xira bikim yan jî ava bikim??!

Kalerovî, li bayê bezê li hevalên xwe vege-ra û got:

-Haydê hevalno! Bila îro hinav û mêlakên me jî hinekê germ ôbibin, govendê bikin!...

Kurdistan disote!

Xwîn û Xuhdan

Bi napalm
Bi sênap
Bi hemî gazên jehrîn
Bi hemî çekên nû
Bi fantom û Skayhok
Bi Mîg û Mîraj
Bi bêdengiya cîhanê
Bi bêbextî
Bi navê şerê Îraq û Îranê
Ji ber xêr û bêra xwe
Li berbanga sibehê
Bi qerîna dîkan re
Li ber roava
Bi windabûna royê re
Bi çekên cîhana demoqrat
Bi çekên cîhana sosyâlist
Têye sotin û wêrankirin

Bo çî?
Ew Kurdê reben û perîşan
Ew Kurdê dilsoz û li şûnmayî
Ew Kurdê serhişk û çiyayî
Ew kurdê mîrxas û nezan
Bona mafê xwe
Bona serxwebuna xwe
Têye kuştin û çolkirin

Erê!
Ew ji bona petrola xwe
Mehden, zêr û zivê xwe
Têye qelandin û derdêrkirin

23.3.1988

Reşid SÎMO

• Ji şehîdên bajarê Helepçê re

Ev xwîn û xuhdan
tim ji bo axê
jê j'bo rênçberan
sihên siruştê

Ev xwîn û xuhdan
dîroka me ye
ji dil, hiş û can
tim xebat heyê

Ev xwîn û xuhdan
hergîz na bin sar
ji bo Kurdistan
dîbine hawar

Ev xwîn û xuhdan
her dem mişê ne
yan man! yan neman
em pêşmerge ne

18.3.1988

Xuhdan: Xwîdan, xwêdan
Siruşt: Tebîet
Hergîz: Qet
Mişê: Gelek (Zaxoyî ye)

Beşîr BOTANÎ

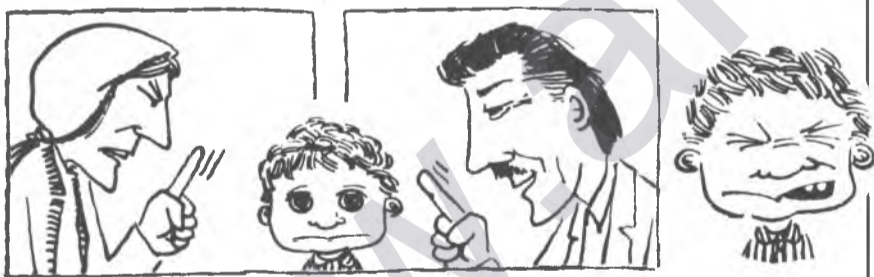
NEXWEŞIYÊN BIÇÛK TÊN SERHEV DIBIN NEXWEŞIYÊN MEZIN

Nivîsandin: Yilmaz Cuney • Vergerandin: Bêkes

●1●

- □ Lawik got; "Ez naçim textor"
 Bav got; "Çima?"
 Lawik got; "Ez ji derziyê ditirsim!"
 Diya wî bi hêrs got; "Ger tu ji derziya bitirsî,
 ji nexweşiya jî rizgar nabî"
 Lawik got; "Ez naçim textor"
 Bawê wî got; "Binêr, lawê min yê xweşik. Ji
 dil guhdarî min bike. Tu nexweş î. Ji bo tu ji
 nexweşiyê rizgar bibî, divê textor li te binêre
 û nexweşiya te bizanibe. Divê rê pêş me bi-
 ke, derman binivîse"
 Lawik got; "Ez derman venaxum. Derman
 tal e"
 Diya wî got; "Wê wextê bimir e"

Bav berdewam kir; "Lawê min, hinek kes hene zilamên pir mezin in. Ewana jî ji çûna ser textor ditirsin. Her weha weke te. Ewana zanin, ku nexweş in, lê ji navê nexweşiya, ku textor bibêje ditirsin. Jiyana bi nexweşa re natirsin. Ji navê nexweşiyên, ji fêrbûna navê nexweşiya ditirsin. Halbûkî yê ku em jê bitirsin ne textor, ne derzî, ne êşa derman, ne jî navê nexweşiyê ye. Lê nexweşî bi xwe ye. Lawê min, ger em nexweşiyê nizanibin, wê nexweşî me bixwe û xelas bike, lê ku em nexweşiyê bizanibin emê wêna bixwin û xelas bikin."

Lawik got; "Ez nikarim nexweşiyê bixwim û xelas bikim"

Bawê wî bi ken got;...

DOM BIKE

Serdar • 10 mehî • LONDON

Shaye Hares • 8 salî • Lavrion-Yewnanîstan

Stranên Zaroka

Helbest û awaz; R. CAN

• 6 •

Cîranê (musîk)
 Tû delalî, tû rindî (2)
CARKIRIN
 Cîranê (musîk)
 Were bi mêvandarî (2)
CARKIRIN
 carkirin: Cîranê (musîk)
 Cîranê, cîranemeyî

Sînem • 5 Salî PARÎS

Yaşlı bir Ermeni savaşçısı:

"Ölülerimizi bile gömmedik..." foto; Harald Hamrin

"Ermenistan'daki eski ziyaretimin resimleri arasında, bir ihtiyaç adamı buluyorum. Tüm Ermeni muminlerinin merkezi sayılan Moskova'daki Etjimiyadzin Katedralinin dışında, bir parkın bankında oturuyordu. Bundan tam 73 yıl öncesinin iğrenç katliamlarına nasıl şahit olduğunu dile getiriyordu.

"Gecenin karanlığında geldiler. Önce evlerimizi ateşe verdiler. Daha sonra çocuk, çocuk demeksizin, kadınlarla birlikte ölümlerine gelen herkesi canice öldürdüler. Ertesi gün nehirden insan ölümlerini atıyorlardı. Ölümlerimizi toprağa bile gömmedik."

Anlattıkları Ermeni halkının "katliami"dir. Fakat kendisi aynı kelimeyi kullanmıyor. Yerine Rusça'da halk katliamı anlamına gelen "Jenosid"i kullanıyor.

Katliam 1915'te, günümüzün Türkiye'sinde yer alan, Anado-

lu'nun yüksek yaylarında ve ovalarında oldu. Günümüzde bile Ermeniler, bu toprağı ülkelerinin bir parçası olarak görmekte-dirler.

Ararat'ın yüksek olan karlı tepesi, hemen hemen burada her yerden görülmektedir. Özellikle de Erivan'dan. Oraya erişme istemi, insanların gözündeki hasretli bakışlar hep görünebiliyor. Sınır, aşağıdaki ovada, tel örgülerle ve nöbetçi kuleleriyle ayrılmaktadır.

"Ermeni katliamının söylentilerini dışımızdaki diğer köylerden duyduk" diye anımsıyor ihtiyaç savaşçısı. "Türkler bizden daima kin ve nefret duyular. Köyümüze geldiklerinde, vahşi hayvanlar gibiydiler. Babamla birlikte dışarı fırlayıp onlara karşı savaştım. Babamı canı bir şekilde katlettiler. Daha sonra annem ve kız kar-

"Türkiye baş düşman!"

deşlerimle birlikte buraya geldim."

KAHRAMANLIĞI

İhtiyarın anlattıklarına göre, müslüman Türklere karşı gençliğinde gösterdiği kahramanlığı, mücadelesi ve cesareti nedeni ile göğsündeki madalyaları almış. Yaşının ne kadar olduğunu bilmeyen bu kahraman savaşçı, 1915'lerdeki yeterli güce sahip olamadığı için, günümüzdeki durumuyla Türklere karşı, eskisi gibi kendini gösteremiyor.

Anlattıkları daha çok 1915 'lerdeki korkunçluğu, yabani-geçer bitki örtüsünün eğrilmesi efsanesinin bir parçası gibi.

Hatıralarda kalan gerçekler, günümüzde bile dünyanın dört bir yanına dağılmış Ermenilerce unutulmamıştır. Son günlerde Nagorna-Karabağ bölgesinde gelişen olaylar Ermenilerce yakından izlenmektedir.

Dağlık bir bölge olan Karabağ, geçmişten günümüze Ermeni halkının kültürünü taşıyagelmis. Bölgenin tarihçesi aradan geçen yıllara rağmen, günümüze kadar ulaşmış. Sovyet, İran ve Türkiye sınırlarının çakıştığı bu alanda, geçmişte soylu Ermeni prensleri birlikte yaşıyorlardı. İlk Hıristiyan Kilisesi yine burada, bu bölgede kuruldu. Büyük Roma İmparatoru Konstantin'in hıristiyanlığı kabul edişinden yıllar öncesine dayanmaktadır bu olay. Bugün Etjimiyadzin'de bulunan bulunan bu katedral, Ermeniler açısından hala Katolikliğin ev sahipliğini yapmaktadır.

YIKIM

Ermeni İmparatorluğu 1000 yıllarında yıkıldı. Türkler ve Farslar, yıllar boyu Ermeni toprakları için yıllarca çarpıştı. Bu paylaşım mücadelesine 1800'li yıllarda Ruslar'da karıştı. Böylece, Farslar, 1813'te, Rus Çarı'nı, şimdiki Sovyet Azerbeycan Cumhuriyeti'ni -Karabağ'da dahil- vermek zorunda kaldı.

Büyük Ermenistan'ın diğer kısımları Fars ve Türklerin hakimiyeti altında kaldı. İlk elde Türkiye parçasında kalan Ermeniler, peş peşe katliamlara maruz kaldılar. İlk büyük kıyım 1905'te oldu. Diğer i ise 1909 da ve ardından 1915'te de en büyük "Halk katliamı" oldu. Çeşitli verilerin rakamlarına göre, 750 bin ile, 1,5 milyon arasında Ermeni, katliamda öldürüldü. Bu gün Türkiye'de bölgenin yerli halkı olan Ermeni'lerden bir avuç kaldı.

1917'de Çarlığın yıkılması ile, özgür-bağımsız Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan devlet-

KURDISTAN PRESS

ROJNAMEYA 15 ROJİN • 15 GÜNLÜK GAZETE

adres • navnişan; Box 70 80, 172 07 Sbb.- Sweden

leri kuruldu. Kısa bir süre sonra da, Sovyet iktidarı ilk elde kendini Sovyet Rusya'da pekiştirdi. Ardında da diğer Rus olmayan Çarlık boyunduruğu altındaki bölgelerde kendini gösterdi. Üç trans Kafkas ülkesi, özgür ve bağımsız oluşlarından bir kaç yıl sonra, yeni Sovyetler Birliği'ne katıldılar.

STALİN'İN VAATLERİ

Ulusal sorunları çözümlemeyle ilgili oluşturulan Halk Konseyi adına Pravda'da da 4 Aralık 1920'de bir açıklama yapan Stalin, tüm Ermeni bölgelerinin SSCB sınırları içinde yer alacağını ve bölgenin Sovyet Ermenistan Cumhuriyeti adını alacağını duyuruyordu. Bu vaade göre şimdiki Nagorna-Karabağ ve Naçıtyevan bölgesi de Ermenistan sınırları içinde yer alacaktı.

Fakat uygulamada adı geçen ve bugün sorun haline gelen bölgeler Ermenistan sınırları dışında kaldı. Bu uygulama, Sovyet ülkesinin ana çıkarları gereği, "devrimci" Jön-Türkler ve Kemal Atatürk ile olan iyi ilişkilerden kaynaklanıyordu. 16 Mart 1921'de Türkiye ile yapılan dostluk anlaşmasıyla, Batı-Ermenistan'a karşı, Kars, Ardahan ve Artvin illeri Türkiye'ye bırakılıyordu. Bu uygulama ile Türkiye-Sovyetler sınırı sabitleştiriliyordu.

Anlaşma gereği, Naçıtyevan, Türkiye ve Ermenistan arasında Azerilerin yaşadığı bir tampon bölge haline getirildi. (Bu bölgede yaşayan Ermenilerin sayısı gün geçtikçe azaldı ve bugün çok az sayıda Ermeni bu bölgede yaşamaktadır.) Ardından Nagorna-Karabağ bölgesi, Azerbeycan yönetimi altında "özerk" bir bölge haline getirildi.

TÜRKİYE'NİN TALEBİ

Moskova'nın bu uygulamaları, en çok "devrimci" Türkiye'yi memnun etti. Moskova yönetimi öte yandan, iç siyasette Azerbeycanlı ve Gürcü komünistlerin sempatisini kazandı. Böylesi bir ortamda, Ermenilerin hiç bir seçeneği kalmıyordu. Batı'da Türkiye, Doğu'da Azerilerin arasına sıkışan Ermenilerin tek seçeneği, Sovyet kalkani'nin arkasına sı-

ğınmaktı.

Bugün, Ermenilerin yıllardır içlerinde taşıdıkları Büyük Ermenistan hayali henüz parçalanmış değil. Ermenistan parçalarının bütünleştirilmesi için bugüne dek Türkiye'ye karşı herhangi bir uygulama yapılmadı Ermenilerce. Türkiye topraklarında yapılabilecek herhangi bir uygulama, Türkiye'nin doğası gereği dış müdahale sayılıyor.

Ermeniler bu nedenle şimdilik, Nagorna-Karabağ bölgesine konsantre olmuş durumdadır. Bu konuda ilk imzalı talep -2500 kadar imza vardı- Nagorna-karabağ'da yaşayan Ermenilerce, 1962 yılında Nikita Kruşçev'e veriliyordu. Aynı şekilde, 1967 yılında talep yenileniyordu...

İSLAMLAŞTIRMA

1986 sonları ile 1987'nin başlarında, 75 binin üzerinde Ermeninin imzasına taşıyan, geçmişe göre içeriği değişik bir başka talepler listesi bu kez M. Gorbaçov'a postalanıyordu. Başvuruda, Nagorna-Karabağ ve Neçıtyevan bölgelerinin "İslamlaştırılması - Türkleştirilmesi" dile getiriliyordu.

Ermenilerin gözünde baş düşman Türkler. Azerbeycanlılar ise Türklerin temsilcileri olarak görülüyor. İslamcı Han'ların mirasçıları sayılan Azeriler, yüzyıllar boyu Ermenileri yönettikleri gibi, 1915'te Ermenileri katleden Türklerle de akraba sayılırlar.

Bir pazar günü, Moskova'da bulunan Ermeni Kilisesi'nin önünde 28 Şubat'ta, "Korkunç Pazar"ı yaşamış, Simgay'daki Azeri-Ermeni çatışmalarına şahit olmuş, 32 kişinin katledildiği günü anlatan tanıkları dinleyen kadınlı-erkekli ağıllar vardı.

1915 bir daha geliyor, diye birileri söylüyor. Henüz o güne gelinmedi ama, 1915, Ermenilerin hafızalarında daima canlılığını koruyacak

Herald Hamrin
DN-Moskova
30. Mart.19

"ZAFER ERMENİ HALKININ OLACAKTIR"

Ermeni Halksal Hareketi'nin Yunanistan'daki Basın toplantısı..

Geçtiğimiz günlerde, Ermeni Halksal Hareketi, Yunanistan'da Sovyetler Birliği'nde gelişmelerle ilgili bir basın toplantısı düzenledi. Toplantıya sunulan basın bildirisi'nin kısa bir özetini okuyucularımıza sunuyoruz.

"Yirminci asır, tarihi Ermeni halkı için kararlı bir mücadele sürecidir. Bu süreç içerisinde Ermeni halkı, en vahşi jenosidlerle karşı karşıya kalmıştır.

Ermeni halkı "Ermenistan'ın Ermenisiz" kalması siyasetine karşı direnmesinin faturasını kanlı ödemiştir. Pan-Türkizm'in yayımlacı siyaseti, tasarlanamayacak ölçüde, iki milyona yakın Ermeni'nin katli, geriye kalanları da sürgünlerle telef etmiş ve Ermenistan'ı haritadan silmiştir.

21. Yüzyıl Ermeni halkının yüzyılı olacaktır. Bunun en büyük örneği Sovyetler Birliği'ndeki Ermenilerin yükselttiği sestir.

Ermeni halkının haklı talepleri vardır. Kendi topraklarının iade edilmesi için mücadeledir.

Bugün, Ermeni topraklarının büyük bir

kısım Türk faşistlerinin işgali altındadır. Sovyetler'de bulunan Nagarov-Karabağ ve Naçıvan bölgeleri ise, Ermenistan Cumhuriyeti'nin değil, Azerbeycan Halk Cumhuriyeti'nin sınırları içindedir.

Bugün Ermeni Hareketi, Sovyetler Birliği'ndeki Ermeni yandaşlarının topraklarına sahip çıkma girişimlerini destekliyor.

Bu konuda geniş bir çaba harcanması kaçınılmazdır. Bütün mücadelemizi Karabağ'ın Ermenistan'a bağlanmasına konsantre etmeliyiz.

Otonom Karabağ bölgesisini yüzölçümü 4400 m²'dir. Azerbeycan'ın toplam yüzölçümünün %5'ini oluşturmaktadır.

On günlük süre içinde Mikael Gorbaçov'un konuyla ilgili yapması beklenen açıklama oldukça büyük önem taşıyor.

Durum oldukça gergindir. Azeriler, çocuk, kadın demeden yüzlerce Ermeni'yi katletti. Bu yeni bir jenositir.

İnanmak ve sorumlu tutmak istemediğimiz Azerbeycan halkının suçluluğu ortaya çıkarsa durum gerçekten çok üzücü olacaktır. Bu sosyalizmin şovenizmi kıramadığı anlamına gelecek.

Her şeye rağmen, bütün gönlümüzce inanıyoruz ki, haklılık kazanacaktır. Ermeni halkı, Türk faşizmine karşı 2 milyon kurban verdi. Azerilerin talanına ve barbarlıklarına karşı korumasız kalmayacaktır.

Ermenistan'daki yoldaşlarımızla yaptığımız son telefon görüşmemizde aldığımız sonuçlara göre, Ermeniler kendilerini savunmak için bölgede Ermeni Savunma Komiteleri oluşturmuşlardır.

Çünkü Ermeni halkı hayattan çok daha önemli olan özgürlüğü seçmektedir.

Zafer Ermeni halkının olacaktır."